

Under *nr. 1 - 2005* LUPEN

MEDLEMSBLAD FOR LANDSFORBUNDET FOR UTVIKLINGSHEMMEDE OG PÅRØRENDE

Vevlestova

Nytt privat avlastingstilbud

side 4

Juletur med Oslo og Akershus fylkeslag

side 6

Gi folk god livskvalitet

Tor Gulbraar har intervjuet Wenche Haslie

side 7

Unge funksjonshemmede i alders- og sykehjem

side 8

Landsmøtet 2005 og Likemannssamling

side 10

Hallsetheimen i Klæbu

Et møtested for institusjoners vekst og fall

side 12

Sansehage

Et sted å oppleve ved Ragna Rindal Dagsenter

side 13

Godt år!

Blir 2005 et godt år for Lupe? Året som gikk var et problemår med massevis av trøbbel med kommunene, både med krav om erstatning for skade som voldes av den utviklingshemmende i bolig og på ting eid av betjening, samt dårligere oppfølging i boliger.

Det viser seg nå at flere kommuner flytter utviklingshemmende på alders- og sykehjem for å spare penger.

2005 bør bli et år der vi utnytter mulighetene til å få sentrale politikere i tale. De har som kjent litt lettere for å lytte når det er valgår.

Styret i Lupe ber om at medlemmene sender rapport til styret om saker som de mener er klandrerverdige, slik at styret eventuelt kan ta tak i sakene.

Med alle de sparetiltakene som kommunene nå setter igang, er det viktig at Lupe markerer sitt syn på det som skjer.

Ønsker alle de som skal delta på landsmøtet hjertelig velkommen.

*Ole Berntsen
leder*

Lupe har skiftet redaktør

Ved nyttår ønsket Kåre Kvalvåg å trekke seg som redaktør.

Kåre er den som har gjort Under Lupen til det bladet det er i dag. Han har gjort en veldig fin jobb, og styret takker han for innsatsen.

Kåre vil fortsatt ta seg av hjemmesidene til Lupe. Det setter vi umåtelig stor pris på.

Den nye redaktøren heter Jann-Oskar Granheim og er fra Finnfjordeidet i Lenvik kommune. Han driver firmaet JOG på Finnsnes, og det er firmaet hans som nå skal lage medlemsbladet.

Jann-Oskar Granheim er også redaktør for Nordnorsk Magasin. Han har produsert en rekke bøker, blader og andre trykksaker for organisasjoner, offentlige institusjoner og bedrifter i flere år.

Gjennom sitt engasjement som sentralstyreleder i Norsk Ornitologisk Forening og andre tillitsverv, har han erfaring både fra organisasjonsvirksomhet og frivillighetsarbeid.

NY INFORMASJONSBROSJYRE

Nåværende brosjyre har gjennom årene vært til god hjelp når tillitsvalgte og medlemmer ville orientere om og verve medlemmer til LUPE.

Men en god ting kan alltid gjøres bedre. Styret har nå i 2 styremøter diskutert og utarbeidet en ny brosjyre for LUPE.

Brosjyren inneholder viktige fakta om LUPE, og er meget lettlest. Den er i samme format som nåværende, 10 x 21 cm, foldet, og er trykket i 2 farger. Vi har bestilt 2000 eksemplarer, men vil selvfølgelig bestille flere om det er behov for det. Brosjyren vil bli viderefordelt til fylkeslagene, og det forutsettes at fylkeslagene distribuerer den til medlemmene, helsestasjoner, PP-tjenesten, dag-sentre og boliger for utviklingshemmede, samt til andre interessenter.

Medlemmene kan ta kontakt med sitt fylkeslag, eller LUPE sentralt, for å få den nye brosjyren.

TH

Forsiden

Bakkely arbeidssenter på Finnsnes har avtale om å plukke papir og fjerne all søpla som flyter rundt i gatene i byen.

Dette arbeidet tar guttene på bildet med stort alvor. De er utstyrt med egne uniformer, slik at de vises godt i bybildet når de utfører sitt viktige arbeide med å holde reint i gatene.

Finnsnes har besøk av flere hundre turister daglig om sommeren. De fleste kommer med hurtigruten. Da er det fint at guttene gjør en god jobb.

Bildet er tatt av Øyvind Aronsen

Bakerst f.v.:
Arbeidsleder Jan Harald og Asbjørn
Foran f.v.: Stein-Ove, Arild og Lars

Landsforbundet for Utviklingshemmede og Pårørende

Kontoradresse:

Hans Nielsen Haugesgt. 44B
0481 Oslo

Telefon: 22 22 14 82

Telefaks: 22 22 14 85

Kontortid:

Mandag og tirsdag

kl 1000 - 1500

Telefonsvarer utenom disse tidene.

Medlemsblad for Landsforbundet for Utviklingshemmede og Pårørende

ISSN0805-2238

Ansvarlig redaktør:

Jann-Oskar Granheim

Finnfjordeidet

9300 Finnsnes

Tlf.: 77 84 61 91

E-post: jann-osk@online.no

Annonsesalg:

Faktureringservice sør AS

Tlf.: 32 89 50 50

Faks: 32 89 54 47

Stoff til bladet:

Jann-Oskar Granheim

Finnfjordeidet

9300 Finnsnes

Tlf.: 77 84 61 91

E-post: jann-osk@online.no

Trykkeri:

GrafiskNord AS

Postboks 23

9305 Finnsnes

Materiellfrist neste nummer:

3. juni 2005

NYTT FRA LANDSSTYRET

LANDSMØTE OG LIKEMANNSKURS / LIKEMANSSAMLING

Når det er landsmøteår og samtidig likemannskurs, har en god del arbeidskraft og styremøtetid gått med til planlegging av de to arrangementene. Vi håper på god oppslutning om både kurs og landsmøte! Orientering om disse to arrangementene finner du på annet sted i bladet.

REDAKTØRSKIFTE OG STOFF TIL BLADET

Vi har fått nye redaktør til "Under Lupen" fordi Kåre Kvalvåg dessverre ikke lenger kunne påta seg arbeidet med medlemsbladet. Ny redaktør er Jann-oskar Granheim fra Lenvik.

Landsstyret, fylkeslaga, fylkeskontakten og medlemmene våre må selv skaffe alt stoff som skal fylle bladet vårt, og det er en stor utfordring!

Vi er mer enn noen gang avhengig av at vi får tilsendt stoff fra fylkeslag, fylkeskontakter og ikke minst DERE, medlemmene våre.

Kom fram med meninger om mangt, situasjonsbeskrivelser, arrangementer, interessante personer og hendelser, stoff fra lokalpressa, stoff fra arbeidsplasser for utviklingshemma/funksjonshemma osv. osv.

Du må IKKE tenke at det du mener og har av stoff ikke er interessant for andre, for det er det. Ikke minst liker våre utviklingshemmede medlemmer å se/lese om lokale ting i "Under Lupen"! Vi vet at bladet og tilhørigheten til LUPE faktisk betyr svært mye for mange av dem. Det gir tilhørighetsfølelse og identitetsfølelse.

Kan du sende med bilder, så er det flott. Det skaper litt liv i bladet vårt.

Stoff må dessverre helst sendes som e-post eller på diskett til redaktøren. Har du ingen som kan hjelpe deg med data, så vil vi i landsstyret på dugnad "oversette" det som kommer inn av håndskrevne eller skrivemaskinskrevne innlegg. Kanskje også noen i fylkeslaget kan hjelpe til. Det viktige er å få fram stoff til bladet vårt!

Redaktørens postadresse finner du annet sted på denne siden.

NY VERGEMÅLSLOV

Som dere kjenner til, er det kommet forslag til ny lov om vergemål. Begrepet hjelpeverge skal ikke lenger brukes. Den nye loven vil bli en helt annen enn den gamle, Fokus

rettes spesielt mot å ikke umyndiggjøre en klient for mye. Utvalget som har jobbet med loven, vil at klientens selvstendighet og muligheter til selv å treffe avgjørelser skal styrkes. Dette er en stor høringssak, og landsstyret er i gang med å få laget en høringsuttalelse. Høringsuttalelsen vil bli ferdigstilt på landsstyremøtet i april. Vil du studere lovutkastet m.v., kan du gå inn på nettsidene til Justisdepartementet og finne den der. Har du meninger om lovutkastet, så kom med dem!

KONTINGENTEN FOR 2005

I disse dager kommer kontingentkravet ut til medlemmene. Vi holder medlemstallet stabilt. Gledelig er det at det stadig kommer nye medlemmer til, men bekymringsfullt er det at for mange unnlater å betale kontingenten. Vi skulle så gjerne øke tallet på betalende medlemmer!

Størrelsen på kontingenten synes vi er så liten at vi håper DERE ALLE vil betale kontingent for 2005. Det er viktig for arbeidet lokalt og sentralt at vi har brukbar økonomi, og hvert medlem utløser ca. kr. 300,- fra staten i driftstilskudd og tilskudd til velferdstiltak for medlemmene.

STØTT OSS VED

Å BETALE KONTINGENTEN!

På forhånd hjertelig takk!

HURRA!

LUPE har fått spesielle studietiltaksmidler! Det betyr at bl.a. deltakere på likemannssamlinga / - skoloringa på Sanner i mai kan få dekket utgifter bl.a. i forbindelse med å måtte ha med funksjonshemmede. Det kan være behov for ledsager, muligheten til å ha med sønn/datter som ikke kan være hjemme alene, dekke utgifter til pass osv. Både pass/bistand, reise og opphold kan dekkes av disse midlene.

Dette bør øke mulighetene for medlemmene til å kunne reise på samlinga på Sanner.

Turid Jahren har oversikt når det gjelder regelverket.

Samlinga på Sanner er innmeldt og godkjent som studieopplegg av Funksjonshemmedes Studieforbund.

NYTT PRIVAT AVLASTNINGSTILBUD

Tekst og foto: Kåre Kvalvåg

Vevlestova har gjennom mange tiår fungert som samlingssted for ungdom fra Bergens Indremisjon. Nå får den et nytt liv som avlastning og fritidssenter for utviklingshemmede.

T. v.: Vernepleierne Bjørn Inge Storsæter (tv.) og Arvid Pedersen er klar til å ta mot de første beboerne på det nyinnredede Vevlestova avlastning- og fritidssenter. T. h.: Det store huset er innredet smart og fremstår som hjemmekoselig og trivelig for alle.

”Gjennom jobben min som saksbehandler i Arna Bydel i Bergen opplevde jeg en mangel på tilbud innen avlastning”, sier Bjørn Inge Storsæter, en av initiativtagerne til et helt nytt avlastningstilbud.

Sammen med kollega Arvid Pedersen har han kjøpt det tidligere leirstedet og bygget det om til et fullverdig avlastningstilbud.

De to vernepleierne skulle vite hva de har begitt seg ut på. Til sammen har de over tretti års erfaring fra arbeid med utviklingshemmede.

Arvid startet sin karriere på Vestlandsheimen i 1983, før reformen stengte den store sentralinstitusjonen i Åsane ved Bergen. Senere har han arbeidet i praksisfeltet både som leder for bofelleskap, leder for dagsentertilbud og i de senere årene som vernepleierkonsulent og saksbehandler i Arna Bydel i Bergen.

Nå er det på tide å komme ut igjen i praksisfeltet mener Arvid. Og praksis har det blitt. Gjennom det siste halvåret har de to vernepleierne egenhendig revet vegger og bygget opp nye, brannsikret vegger og tak, malt og lagt tepper. På denne måten har de selv innredet rom og tilrettelagt et koselig boligtilbud med plass til fem beboere. Ja noe hjelp har vi også fått fra venner og kjente må de to ildsjelene innrømme. Dessuten har vi vært nødt til å leie inn fagfolk til elektriske installasjoner.

Hele huset har nå fått nødvendig brannsikring og det elektriske anlegget er oppdatert. Den kvelden det er visning for Under LUPEN sin utsendte, er det meste ferdig til å ta imot de nye beboerne.

Etter en halv times kjøretur fra Bergen sentrum og en kort ferjetur med ”Ole Bull”, kommer vi frem til en stor landlig tomt med to bygninger som ligger i et tun like ved veien. Det er bare det ene bygget som hittil er pusset opp og som rommer de fem beboerrommene samt kontorer og bad i andre etasjen. I første etasjen er det stort kjøkken og enda større stuer. Ja vi må si ”stuer” selv om de på ett vis er en sammenhengende stue.

Med sine nyoppsatte vegger i fine furupaneler er rommet blitt oppdelt slik at en kan oppleve å være i sin egen lille del av rommet.

Bjørn Inge og Arvid kjenner behovet for avlastning i de bydelene og kommuner som er aktuelle samarbeidspartner. Men de vet også at kommuneøkonomien ofte begrenser det tilbud de utviklingshemmede tilbys.

Derfor er det viktig også at de pårørende som trenger et slikt tilbud presser på for å få tilbud som fungerer både for brukeren og de pårørende.

På spørsmål fra Under LUPEN kan de to vernepleierne bekrefte at noen kommuner har signalisert interesse og endatil vært på besøk. Men den største ”kundemassen” finner man i Bergen Kommune, deres tidligere arbeidsgiver, men her har responsen hittil vært relativt beskjeden må de to medgi.

Under UPEN sin utsendte forlater stedet etter en drøy time, overbevist om at de som velger Vevlestova avlastning- og fritidssenter, både får gode tjenester og faglig dyktige personer å forholde seg til.

SOR I STADIG FORANDRING

Stiftelsen SOR, Samordningsrådet for arbeid for mennesker med psykisk utviklingshemning, har vært et viktig faglig organ innenfor vårt område i over 50 år. Foreldre og andre pårørende har hentet mye inspirasjon fra dette arbeidet gjennom kurs og fagdager og gjennom bladet Rapport som i 2004 utkom i sin 50. årgang. Vår organisasjon LUPE, har vært medlem av SOR siden 1992 og har hatt tillitsvalgte i SORs styre og utvalg.

Som mange vil vite ble SOR omgjort til egen stiftelse i 2001 i forbindelse med organisasjonens 50-årsjubileum den 7. juni dette året. LUPE var en av stifterne og gikk inn i stiftelsen med et ikke ubetydelig beløp. Tore Gulbraar fra LUPE ble valgt inn i styret for to år.

Stiftelsen har søkt nye samarbeidspartnere og fikk i 2004 en ny plattform. Den 19. august vedtok stiftelsens styre å gå inn i et strategisk samarbeid med Diakonhjemmets høyskole i Oslo. Avtalen forutsetter et nært samarbeid om en rekke av de aktiviteter som både høyskolen og SOR organiserer.

Avtalen forutsetter også samlokalisering. Dette har ført til at SORs sekretariat

har flyttet fra Søgne til Oslo og er nå etablert i høyskolens forskningsavdeling på Vinderen. SOR er fortsatt en selvstendig stiftelse med sitt eget styre og sine egne aktiviteter. Siktemålet er imidlertid at høyskolen fremover kan nyte godt av SORs kompetanse og nettverk og at SOR på sin side nyttiggjør seg Diakonhjemmets infrastruktur.

Fra 2005 får vi enda en forandring. Tor Visnes som i en årrekke har vært SORs styreleder og redaktør for bladet Rapport har nå sagt fra seg redaktøransvaret. Ny redaktør er Sølvi Linde som har vært en ivrig bidragsyter til bladet og medlem av redaksjonsutvalget. Den gamle redaktøren sier i sin siste leder (nr. 6/04) at han er trygg på at den nye redaktøren vil videreføre gode tradisjoner i en ny form.

Vi i LUPE vil gjerne takke Tor Visnes for bladet. Gjennom de siste 10 år har han lagt ned et enormt arbeid med dette fagtidsskriftet. Rapport kommer ut med seks nummer pr. år, vanligvis med fem-seks artikler i hver nummer. På ti år blir det rundt tre hundre skriftstykker. Ikke verst for et smalt fagfelt i et lite land!

LUPE vil følge det videre arbeidet i SOR med spent oppmerksomhet. Som eneste brukerorganisasjon var vi i 2001 en av stifterne, vi burde ha noe å bidra med. Hva som skjer på feltet kan vi finne i Rapport. Jeg vil anbefale på det sterkeste våre medlemmer og tillitsvalgte å abonnere på bladet.

Tore Gulbraar

Rapport kommer ut med seks nummer pr. år. Abonnementpris: Kr. 250 pr. år. Abonnement håndteres av sekretariatet.

Sekretariat: Stiftelsen SOR, Diakonhjemmets høyskole, Postboks 184 Vinderen, 0319 Oslo
Tlf.: 22 96 37 07. Fax: 22 96 37 08.
E-post: sor@sor-nett.no
Nettadresse: www.sor-nett.no

Kurs:

Kunnskap – nøkkelen til gode tilbud

- Familier med funksjonshemmede barn

- Kompetanse satt i system

Konferansen er i Bergen 2. og 3. mai.

Ta kontakt med SORs sekretariat for informasjon.

SIKRES RETTIGHETER PÅ FLY

I et forslag til ny EU-lov sikres rettighetene til funksjonshemmede flyreisende på en måte man aldri har opplevd på europeisk nivå.

I forslaget pålegges flyplasser med mer enn en million reisende i året å ha en gratis assistanseordning som dekker både oppholdet i lufthavnen og selve flyreisen. Det vil også være ulovlig å nekte noen ombordstigning på grunn av en funksjonshemning.

Både flyselskaper og europeiske lufthavner har drevet intens lobbyvirksomhet mot forslaget til ny lov, og har forsinket fremdriften med flere måneder.

Nå er forslaget på plass, og kommisjonen gir full støtte til forslagene som sikrer en trygg og verdig reise for alle.

- Vi forlanger ikke umulige ting av flyselskapene, alt vi krever er en kvalitativt god service for alle passasjerer, uttalte kommisjonens visepresident Jacques Barrot ved fremleggelsen.

- Dette er svært gode nyheter for funksjonshemmede som skal ut å reise med fly i fremtiden, men det er også et viktig signal fra Europakommisjonen, sier rådgiver Berit Therese Larsen i FFO.

Barrot sa videre at diskriminering av funksjonshemmede er fullstendig imot idealet til den europeiske union, og viser til argumentet om ikke-diskriminering av funksjonshemmede som grunnlag for en viktig lov. Lovforslaget skal nå tas opp til

behandling i Europaparlamentet og det europeiske råd, og det er forventet at loven er på plass våren 2006.

- Barrots uttalelser kan tyde på at organisasjonenes mangeårige kamp for funksjonshemmedes rettigheter i Europa bærer frukter, og har fått en plass i hodene til de som tar beslutninger og faktisk kan endre situasjonen, sier Larsen.

Mange diskrimineres

Larsen kan vise til mange eksempler på at funksjonshemmede flypassasjerer diskrimineres, også her hjemme. Et eksempel er saken med Ryan Air, der en rullestolbruker måtte betale for å bli trillet om bord på flyet. Flyselskapet mente det var lufthavnens ansvar å få "den rullestolavhengige" passasjerer om bord i flyet.

Saken endte godt og med en økonomisk erstatning til den reisende, men med det nye lovforslaget skal slike situasjoner unngås i fremtiden.

Kostnaden ved assistanse skal deles mellom lufthavn og flyselskap, ut fra beregning av antall

reisende selskapet har hvert år. Lavprisselskaper må også være med på spleiselaget, og må i fremtiden tilby assistanse til sine reisende.

Dette vil føre til en mer rettferdig konkurransesituasjon mellom lavprisselskaper og de tradisjonelle flyselskapene, som lenge har tilbudt assistanse ved flyreisen.

Slutt på honnørrabatt

1. januar 2005 fjernet SAS Braathens og Widerøes honnørrabatt på flygninger innenlands.

SAS Braathens opplyser i et brev til FFO at omleggingen skyldes konkurransehensyn, og at svært få benyttet seg av ordningen. I tillegg skal det i følge selskapene stort sett være billigere å kjøpe andre rabattbilletter.

Fjerning av honnørprisen har imidlertid noen konsekvenser som SAS Braathens og Widerøes ikke opplyser om, blant annet mindre fleksibilitet.

JULETUR MED OSLO OG AKERSHUS FYLKESLAG

Tekst: Thor Henriksen · Foto: Oddny Lillevik

Oslo og Akershus fylkeslag inviterte til juletur til Fredrikshavn 4-5 desember 2004. Reiseleder Oddny hadde sammen med Color-Line lagt opp et spennende program.

Om ettermiddagen 4. desember sto 50 forventningsfulle deltakere klar ved Oslo Bussterminal for ombordstigning i bussen. Det var utviklingshemmede og pårørende i aldersgruppen 9 – 75 år i fin blanding.

Bussturen Oslo – Larvik ble gjennomført ganske hurtig av vår dyktige sjåfør. Det var begynt å mørkne, så ute var det ikke mye å se. Det gjorde ikke noe, for inne i bussen var stemningen på topp med allsang og prat om turen videre.

I terminalen i Larvik var det narkotikakontroll av alle passasjerene før ombordstigning. En ”narkohund” snuste på alle reisende og deres kofferter og det var en og annen (NB! ingen fra vår gruppe) som ble vinket inn til nærmere kontroll.

Om bord gikk vi til lugarene for å ta en rask skifting til pentøyet og så bar det til spisesalen der et gedigent julebord sto og ventet. Her var ”alt”, varme og kalde retter, fisk og kjøtt, desserter og kaker. Her var det bare å forsyne seg med det en ønsket. På slutten av måltidet kom julenissen Arvid

rundt med konvolutter til alle utviklingshemmede medlemmer. Det var bare blide fjes å se når konvoluttene ble åpnet og flere pengesedler ble funnet.

Etter julebordet ble det spredning av gruppen til alle de spennende og morsomme aktivitetene som fantes: Taxfreebutikken, dansegulvene og opptredene. Som vanlig var det mange danseglade som svingte seg til både rock og vals, og det var også noen som entret scenen sammen med musikerne og deltok i sangen.

Værgudene var ikke helt på vår side, det ble stiv kuling og høye bølger, så etter hvert gikk alle til sine lugarer.

Neste morgen gikk de fleste i land for å handle julemat og få seg en god frokost. Det var ikke få kilo med ribbe, pølse, rull og andre godsaker som ble tatt med hjemover.

På hjemturen var været fremdeles noe hardt, så en del oppholdt seg i lugarene sine til ut på ettermiddagen da Petter Wessel nærmet seg norskekysten. Noen hadde tatt sjøsyketabletter og beveget seg friskt

Stemningen var høy, og humøret var på topp hos alle deltakerne på hele turen. Litt stille var det bare mens bølgene var på det største under overfarten.

og raskt omkring på båten, både til Taxfreebutikken og spisestedene. Andre var sjøsterke og tøffe så de hadde ikke bruk for tabletter, men spiste og drakk som vanlig.

Innlastingen i bussen gikk greitt, men noen var litt betenkt på om det ville bli like streng kontroll i Larvik som da vi gikk om bord. Vår buss ble bare vinket i land og så var det å følge veien tilbake mot Oslo. Bussturen gikk meget bra, og alle var tilbake ved sine respektive stoppesteder før kl 2100.

Styret og reiseleder Oddny retter en stor takk til alle deltakerne, busssjåføren og Color-Line for en hyggelig juletur. Spesielt må nevnes den gode service og hjelp som ble gitt av offiserer og mannskap på Petter Wessel da en av våre medlemmer fikk et illebefinnende under reisen. Det er meget betryggende med god støtte når grupper av utviklingshemmede er på reiser.

GI FOLK GOD LIVSKVALITET!

Av Tore Gulbraar

Jeg treffer Wenche Haslie på Hamars nye rådhus. Høyt oppe i etasjene sitter hun, blid og fornøyd og er lett å komme i kontakt med. Kontoret er heller lite, det er akkurat plass til en besøkende. Og det er meg, får til Eva, en voksen dame på snart 40 år med Downs syndrom.

Hva kalles tjenesten som går ut fra dette kontoret, Wenche?

Denne delen av kulturkontorets virksomhet er avdeling for funksjonshemmede, eller brukere med spesielle behov som vi også sier. Det er 7 personer knyttet til avdelingen som også jobber med folk med psykiske lidelser. Vi administrerer også kommunens støttekontakttjeneste og ordningen med ledsagerbevis.

Det var ikke lite. Hvilken tittel har du?

Jeg er kulturkonsulent og avdelingsleder, men alle kaller meg for Wenche. To fritidsleder jobber spesielt innenfor psykisk utviklingshemming. Det er Liv Fonås og Børre Wangberg. Her går det selvsagt også på fornavn.

Hva er formålet med arbeidet slik du ser det?

Gi folk en god livskvalitet. Vi arbeider for at våre brukere skal ha et sosialt nettverk, spesielt på fritiden. Alle vil ha noen venner, eller kanskje en kjæreste for lang eller kort tid. Vi må skape møteplasser.

Treffe noen andre utviklingshemmede altså?

Ja, det er viktig. Vi arrangerer sammenkomster på mange plan. Foreningsmøter, idrett og friluftsliv, turer, ungdomsklubben og dansefester. Det er viktig å kunne få spille fotball f. eks. med andre som er på samme nivå. Og ikke minst – få være best en gang i blant.

Men så var det dette med integrering, da?

Det er også viktig, få være seg selv, bli tatt som den en er, i et helt vanlig foreningsmiljø. Vi har medlemmer i frimerkeklubben og i bowlinghallen for å nevne et par eksempler. Men slik integrering er lettere å få til med brukere som er ute i arbeidslivet på en eller annen måte.

Er det mye ensomhet? Jeg tenker særlig på de som bor separat i egne blokkleiligheter.

Der skal du være klar over at alle utviklingshemmede her i byen er knyttet til et bofel-

lesskap. Gjennom dette fellesskapet har de en link til fritidslederne og miljøarbeidet. Til boligene kan de komme på besøk hvis de vil. Noen har ikke behov for det og ønsker egentlig ikke tett oppfølging. Men ingen er bortgjemt eller glemt.

Er det ikke vanskelig å gi et adekvat kulturtilbud til den enkelte?

Jo, det kan du si, men det er ikke uoverkommelig. Vi må til en hver tid lodde stemningen, finne fram til interesser og ressurser til folka våre. Vi satser på aktivitet. Aktivitet er ikke alltid å delta, det kan også å være tilskuer eller lytter.

Samarbeid er litt av et nøkkelord for dere her på kulturkontoret, skjønner jeg?

Ja det skal jeg hilse og si. Her arbeider vi på tvers av kommunegrensene og med et bredt register av alle mulige foreninger og sammenslutninger. På idrettsfronten er det fotballklubben i Brumunddal idrettsforening som arbeider interkommunalt. Håndball har vi sammen med Veldre og Stange. Så er det Briskeby bowling to ganger i uka. Sammen med Vang jeger- og fiskeforening driver vi med simultanskyting. I Hamar idrettslag er det bueskyting, boccia og trening i gymnastikksal. Målet for mange er deltagelse på Vi-Vil lekene på Nadderud stadion i Bærum i juni hvert år.

Jeg blir helt matt!

Da tar vi fester og sammenkomster. *Vår klubb* går nå i Iskroa på Storhamar en gang pr. måned. Her kommer det folk helt fra Åmot og Nannestad og mange andre steder. Åkershagan i Stange har i tillegg sin egen klubb. Vi har onsdagstreffene i Moelv og torsdagstreffene i Rådhuskantina.

Enda mer?

Vi har *Musikalis 1* og *2* og musikk-kafè i Storhamar kirke. Voksne speidere møtes i *St. Georgs Gilde*. Det er høytlesingsgruppe i Hamar bibliotek og Hamar Røde Kors ar-

rangerer scooter- og skitur enkelte lørdager i vintersesongen.

Stopper du nå?

Nei, jeg glemte nesten å nevne tre viktige aktiviteter som Liv og Børre har drevet fram. Det er vår kjære *Olsrud Avis*, teatergruppe og stavanggrupper. Den siste byr på herlige turer langs Mjøsa. Alt dette og mer til kan du lese om i *Fritidskalenderen* som vi sender ut her fra Kulturkontoret hvert kvartal.

Evaluerer av de mange tiltakene? Vi kommer ikke unna dette magiske ordet.

Jeg er så ubeskjeden at jeg sier vi får mye skryt. Glade ansikter er et kjennetegn for mange av de utviklingshemmede. Det vet du som er en av de som står bak LUPE-festen hver høst. Vi har også egne kulturkontaktmøter sammen med lederne for bofellesskapene. Det er givende møter, vårt mål er at alle skal ha et tilknytningssted. Jeg tror vi har kommet langt på vei.

Jeg går ut av Rådhuset i løftet stemning. Dette er et arbeid som mange kommuner i vårt land kunne lære av. Så er det da også utviklet gjennom mange år (fra 1991) av dyktige medarbeidere under Wenches ledelse. Du verden for menneskekunnskap og arbeids glede. Og til helga skal Eva på snøscootertur til Målia!

Lenvik kommune - kjerringa mot strømmen:

Unge funksjonshemmede i alders- og sykehjem

Stortinget har satt som mål at unge som bor i alders- og sykehjem, skal være flyttet til egen leilighet innen utgangen av 2005. Lenvik kommune går motsatt vei. De har i de siste årene flyttet unge fra egne leiligheter til aldershjemmet i Rossfjord.

I 2000 flyttet Lenvik kommune en person fra egen leilighet til aldershjemmet. Foresatte har hele tiden arbeidet med å få personen ut av aldershjemmet, uten at de har lykket.

I februar 2005 ble atter en person i 50-årene flyttet på aldersheimen. Dette er meget beklagelig, da det ser ut som om kommunen bruker sin makt overfor de

svakeste, og lar økonomiske hensyn gå foran alt annet.

På et møte i Helse- og omsorgsdepartementet torsdag 20. januar 2005, hvor FFO, Norges Handikapforbund, kommunenes Sentralforbund og Sosial- og helsedirektoratet var til stede, ble den alvorlige situasjonen, der kommunene plasserer unge personer i institusjoner, diskutert.

Stortingetspolitikere må nå gripe inn og innfri de mål de selv har satt seg.

Ole Kr. Berntsen

Bruk av tvang og makt overfor psykisk utviklingshemmede

Helsedirektør Lars Hanssen i Helsetilsynet (ref. i Aftenposten 20.02.05) varsler nå en landsomfattende granskning for å avdekke ulovlig bruk av tvang og makt overfor psykisk utviklingshemmede. Han antar svikt i systemer og rutiner og derved fare for denne gruppens rettssikkerhet.

Helsetilsynet vil likevel ikke nå inkludere tilfeller av bruk av tvang og makt i kommuner som ikke har søkt om vedtak ifølge lov. Selv om systemrevisjon og stedlige tilsyn er uhyre viktig, vil altså et ukjent antall psykisk utviklingshemmede ikke omfattes av granskningen.

Ulovlig bruk av tvang og makt (kfr. kap. 4 A i Lov om sosiale tjenester) kan sees i lys av at det gis stadig flere dispensasjoner fra krav om faglig kompetanse hos tjenesteytere. Dette er lite betryggende, også fordi det nå kommer

frem at psykisk utviklingshemmede ofte har psykiske lidelser i tillegg til sin utviklingshemming.

Helsetilsynet ser ikke ut til å ha sett at de regler som gjelder angående bruk av tvang, kan få tjenesteytere til å være tilbakeholdende med intervensjoner i den grad at det må betegnes som omsorgssvikt. Dette er omtalt i rapporten fra Rådet for kap. 6 A (i Lov om sosiale tjenester). Det er av aller største betydning at både direkte bruk av tvang og makt og manglende inngripen i situasjoner som kan bli skadelige for den psykisk utviklingshemmede, tas opp når Helsetilsynets mål er bedre rettssikkerhet.

Tilsynsordninger i form av permanente kommisjoner og tjenesteyteres kompetanse må fokuseres for å avverge overgrep. LUPE må være pådriver i dette.

*Sidsel Bugge Monsen
Bergen, 20.02.05*

Sakset fra Troms Folkeblad
mandag 17. januar 2005:

Får ikke svar fra

Av Linda Pedersen

Bardufoss:

Leder Ole Berntsen i LUPE Midt det han kaller arroganse i Målselv

For snart to måneder siden skrev han brev til ordfører Viggo Fossum der han ba om en redegjørelse for planene om å flytte fire utviklingshemmede fra Øvre Moen til Andslimoen. I et leserinnlegg i Folkebladet hadde Berntsen lest om den mulige flyttingen. I brevet til ordfører Viggo Fossum påpekte han at en slik flytting ville være å betrakte som tvangsflytting, dersom ikke beboerne, pårørende og hjelpevergene var enige i dette.

– Tvangsflytting vil være å betrakte som et overgrep mot de berørte personene, og er ifølge loven en straffbar handling, skrev LUPE-lederen og ba om en nærmere redegjørelse om saka.

Brevet ble sendt den 19. November i fjor og var adressert til ordføreren i Målselv.

Ikke opplevd maken

– Jeg har aldri opplevd maken, og vi skriver ofte brev til kommunene. Forvaltningsloven sier at du skal ha svar innen tre uker. Dette vitner om en arrogant holdning fra kommunens side, tordner den engasjerte lederen i LUPE (Landsforbundet for Utviklingshemmede og Pårørende).

Ferdig i mars

Moen:

– **Utredninga om den mulige flyttinga skal være ferdig i mars.**

Det forteller sosialsjef Terje Steen i Målselv. Til sammen skal kommunen spare to millioner kroner årlig i tjenesten for funksjonshemmede. I 2005 skal det spares inn én million kroner. Dette inkluderer aktivitetstilbudet til denne brukergruppa.

kommunen

t-Troms reagerer sterkt på 7 kommune

Ordfører Viggo Fossum i Målselv beklager dypt overfor Ole Berntsen og LUPE.

Han kommer umiddelbart til å sette seg i sving for at LUPE skal få det svaret på sin henvendelse Ole Berntsen ganske riktig påpeker at organisasjonen har krav på.

– Dette er et brev med et såpass alvorlig innhold at det nesten er utilgivelig at det ikke er blitt behandla slik det skulle, sier en dypt beklagende Viggo Fossum, som etter at Folkebladet tok opp saka, har funnet brevet i kommunens postjournaler.

Tar kontakt

Dog har miséren en forklaring.

– Når vi nærmer oss budsjettbehandling, kommer det atskillige henvendelser i brev form til kommunen. Det aktuelle brevet kom inn i denne strømmen og er blitt referert i kommunestyret. Deretter havna det i referatmappa. Men når jeg ser på brevet, ser jeg jo at det ligger ei utfordring i det å komme med et svar til LUPE. Det skal nå bli gjort, forsikrer, Viggo Fossum.

Han kjenner ikke sjøl detaljene i saka LUPE tar opp med Målselv kommune.

– Men jeg skal umiddelbart ta kontakt med sosialsjef Terje Steen og få hans hjelp til å skrive et svarbrev, sier Fossum.

– Representanter for brukerne skal være representert i gruppa som skal utrede om ei flytting av brukerne på Øvre Moen vil være økonomisk og faglig forsvarlig. Det behøver ikke bare være negativt at alle brukerne flyttets til Andslimoen, sier Steen.

Unge plasseres på aldershjem

Av Per Christian Selmer-Andersen

Finnsnes:

To psykisk utviklingshemmede i 40- og 50-årene er plassert på aldershjem av Lenvik kommune.

Lederen for LUPE, Ole Berntsen, raser mot kommunens politikk i et leserinnlegg i Folkebladet.

– Stortinget har satt som mål at unge som bor på alders- og sykehjem skal være flyttet til egen leilighet innen utgangen av 2005. Lenvik kommune går motsatt vei... skriver Berntsen i leserinnlegget.

I 2000 ble en mann i førtiårene flyttet fra omsorgsbolig til Rossfjord sykehjem og servicesenter. I følge Berntsen mistrives mannen.

– Han føler seg isolert i Rossfjord og savner kontakt med jevnaldrende, sier Berntsen til Folkebladet.

Mannens pårørende har gjennom LUPE engasjert advokat for å få flyttet mannen tilbake til omsorgsbolig.

I februar i år ble også en kvinne i femtiårene flyttet til et aldershjem i Lenvik.

– Vi vil ha dem tilbake til omsorgsboliger, sier Berntsen.

Bofellesskap

Virksomhetsleder for Finnsnes, Roger Holmen, har ansvaret for kvinnen som ble flyttet i februar.

– Når pleiebehovet blir for stort for en

Bildet: Er Rossfjord aldershjem et riktig sted å plassere unge mennesker - selv om de har et psykisk handikap? Foto: Hans H. Torgersen.

omsorgsbolig, er sykehjem et alternativ, sier Holmen.

Roger Holmen jobber i en nettverksgruppe som ser på bosituasjonen for eldre psykisk utviklingshemmede.

– Dette er en ny problemstilling, siden de psykisk utviklingshemmede blir eldre og ikke lenger bor i institusjoner, forteller Holmen. Han synes ikke at omsorgsboliger er godt nok for eldre utviklingshemmede.

– Når flere psykisk utviklingshemmede bor sammen i en avdeling på et sykehjem, kan det bli som et bofellesskap, sier Roger Holmen.

Aslaug Konradsen er virksomhetsleder for Rossfjord. Mannen som ble flyttet i 2000, er under hennes distrikt.

– Jeg har taushetsplikt om enkeltsaker. Men generelt kan jeg si at folk har krav på tilstrekkelig pleie, og noen ganger blir pleiebehovet for stort for omsorgsbolig, sier Konradsen.

LANDSMØTET 2005

LUPEs landsmøte 2005 nærmer seg med stormskritt! Vi skal som tradisjonen tilsier, samles på Sanner hotell, Gran på Hadeland fra lørdag 21. til søndag 22. mai. Vi starter med en rundtur på Hadeland og Toten lørdag ca. kl. 13.00 - ca. kl. 18.30.

Vi håper flest mulig av landsmøtedeltakerne vil være med på denne turen. Kan du ikke komme før søndag morgen eller seint lørdag kveld, er naturligvis det greit. Dog regner vi med at landsmøtedeltakerne også er kurs-/likemannssamlings-deltakere også, og da oppstår jo ingen problemer.

Fylkeslag og fylkeskontakter får tilsendt påmeldingsskjema for både likemannssamlinga og landsmøtet. Hvert fylke har et visst antall delegater som har fulle rettigheter og får dekket alle utgifter, men ALLE medlemmene i LUPE har rett til å møte på landsmøtet. De som ikke er delegater/valgt fra fylkene, må dog betale reise og opphold selv. For de som har kort vei, blir det bare reisa pluss lunsjen på Sanner.

På grunn av mulighetene for rimelige flybilletter er det bra å avklare deltagelsen fra fylkene tidlig!

Påmelding:

Lurt å sende før siste frist.

Sendes Ivar Tolstad, Larskåsv. 36, 3676 Notodden. Påmeldinger til både landsmøtet og til likemannssamlinga / kurset må være Ivar i hende innen mandag 18.april.

Se også opplysninger i innlegget om likemannssamlinga vedr. busstransport og reise!

PROGRAM LIKEMANNSSAMLING / LIKEMANNSKURS SAMT LANDSMØTE 2005

Torsdag 19.mai

16.30-17.00 Frammøte, kaffe, rundstk.
17.00-18.30 **Likemannsutvalgsmøte, kursforberedelse**
19.00 Middag
20.30-22.00 **Likemannsutvalgsmøte, kursforberedelse**

Fredag 20.mai

08.00 Frokost
09.00-10.30 **Kursforberedelse**
10.30-11.30 Frammøte, innsjekking
11.30-11.45 **Kursåpning** v/ Ole Kr. Berntsen og Ivar Tolstad
11.45-12.30 **Tema 1: Individuell plan:** Utfordringer i likemannsarbeidet, lov/forskrift, hva som skal være med i den, arbeid med og erfaringsutveksling fra likemannsarbeidet.
Forelesere: Astrid Aarø Engen og Thor Henriksen, Lupe.
Arbeidsform: Forelesninger, gruppearbeid, plenumsdrøfting og oppsummering
12.30-13.30 Lunsj
13.30-15.00 **Tema 1 fortsetter**
15.00-16.00 **Tema 2: Likemannsarbei-**

det i LUPE. Praktisk likemannsarbeid lokalt, erfaringer, likemannsoppgaver, problemer, hva som er aktuelt å ta opp og arbeide med i ditt fylke/lokalmiljø, likemannsarbeidet sett i forhold til de ansatte i boligen og kommunen.

Forelesere/temaansvarlige: Ivar Tolstad, Turid Jahren, Helga Jørgensen, Astrid Aarø Engen.

Arbeidsform: Innledninger, gruppedrøfting, plenumsdrøfting, oppsummering.
16.00-16.45 Gruppearbeid
16.45-18.00 **Tema 2 fortsetter.** Gruppearbeidsframlegging, plenumsdrøfting, oppsummering. Eksempler på gjennomføring av likemannsarbeidet lokalt, likemannsoppgaver, ideer m.v. ved Astrid Aarø Engen, LUPE
19.00 Middag

Lørdag 21. mai

08.00 Frokost
09.00-11.00 **Tema 3: Sorg og sorgbehandling for utviklingshemmede. Bl.a. vedr. utfordringer for og i likemannsarbeidet**

Foreleser: Einar Sand, integreringsprest i Agder bispedømme

Arbeidsform: Forelesning, gruppedrøfting, spørsmålsrunde, plenumsdrøfting
11.00-11.15 Kaffe

11.15-13.00 **Tema 3 fortsetter**

13.00-13.15 **Avslutning**

13.15 Lunsj

14.30 Avreise

Internt program:

13.15-18.30 Sosial tur til Toten med lunsj, besøk på Postbondegården på Kolbu, Dukkehjemmuseet på Kapp, Løvli lysesøperi på Kolbu
19.15 Middag

Søndag 22. mai

08.00 Frokost
09.00-11.00 Landsmøteforhandlinger
11.00 Kaffe
11.15-12.45 Landsmøteforhandlinger
12.45-13.45 Lunsj
13.45-15.00 Landsmøteforhandlinger
15.00 Avslutning, avreise. Bussavg. 15.15

LIKEMANNSSAMLING PÅ SANNER I MAI

LUPE arrangerer sin tradisjonelle sentrale likemannssamling / likemannskurs på Sanner hotell, Gran på Hadeland fredag 20. og lørdag 21. mai. Det skulle være en fin tid på Hadeland og Toten med lysende grønne bjørker og fuglekvitte i skog og hei.

Programmet finner dere her i ”Under Lupen”.

Rundtur:

I forbindelse med avslutninga av kurset og starten av landsmøtet 2005 arrangerer vi en rundtur på Hadeland og Toten fredag ettermiddag. Vi sløyfer lunsjen på Sanner fredag ved avslutninga av likemannssamlinga/-kurset og drar i stedet til en artig plass på Kolbu på Toten: Postbondegården Hoel mellom. Det tror vi blir en opplevelse. Etter en god lunsj drar vi sannsynligvis til et kvalitetsmessig flott lysestøperi, Løvli, og setter så kursen mot det meget artige Dukkehjemmuseet på Kapp på Toten. Deretter setter vi kursen ”hjem” til Sanner for en bedre middag (hvis du orker).

Dette arrangementet er naturligvis gratis for alle som ønsker å være med, - hva enten de bare skal være på kurset eller bare på landsmøtet. Dog har vi ikke plass til flere enn ca. 45 på bussen.

Dersom du har lang reise hjem og ikke skal være med på landsmøtet, kan det hende du må droppe rundturen, men vi håper riktig mange blir med!

Hjemreise lørdag:

De som ikke skal være med på landsmøtet søndag, reiser da hjem med bil, fly eller tog. På grunn av lite flyavganger lørdag

kveld til steder litt langt unna, regner vi med at noen må få bli over til søndag og kan være med på landsmøtet.

Vi håper mange fra fylkeslaga for Oslo og Akershus og for Hedmark og Oppland blir med oss på lørdagen. De rekker jo fint å komme hjem om kvelden hvis de ikke er landsmøtedelegater.

Påmelding:

Fylkeslag og fylkeskontakter får tilsendt påmeldingsskjemaer til kurs og landsmøte. Påmeldingsskjema for likemannssamlinga/likemannskurset og turen lørdag kan du også få ved å skrive en lapp eller sende en mail til Ivar Tolstad (ivtol@online.no)

Vi tar forbehold om begrensning hvis svært stor påmelding. Til dagsamlinga lørdag har vi meget god kapasitet. Maks. antall på rundtur: 45.

Ta kontakt med noen i landsstyret hvis det er noe du lurer på.

Påmelding sendes Ivar Tolstad, Larskåsv.36, 3676 Notodden. Må være ham i hende innen 18. april. Send like godt påmeldingene så snart det er klart hvem som vil komme. Påmeldingsfristen gjelder både likemannssamlinga/kurset og landsmøtet.

Fly:

Veldig lurt å være tidlig ute for å rimeligst mulig billetter. Bestill så fort du har fått klarsignal for deltagelse. Ta gjerne kontakt med ditt fylkeslag/din fylkeskontakt vedr. deltagelse på landsmøtet.

På landsmøtet har fylkene en representasjonsordning. Ut over det antallet kan alle medlemmer melde seg på, men de må da dekke alle utgifter selv til reise og opphold. Noe begrensa antall senger, men det har aldri vært noe problem.

Transport Gardermoen – Sanner - Gardermoen.

Vi setter opp buss eller minibuss fra Gardermoen fredag 20. mai ca. kl. 10.00 og fra Sanner hotell søndag 22. mai ca. kl. 15.15. Kjøretid ca. 45 min.

Utenom dette må deltakerne ta seg fram på egen hånd med for eksempel tog til Oslo, tog derfra til Gran, taxi til/fra hotellet eller privatbil. Utgifter til privatbil dekkes etter takst for tog og buss hvis ikke spesialavtale er inngått med landsstyret v/ Ivar Tolstad.

Granavolden på Hadeland.

KLÆBU

Hallsetheimen: Et møtested for institusjoners vekst og fall

Av Tore Gulbraar

Du får ingen god følelse ved å gå rundt på det store området i Klæbu kommune som har rommet så mange institusjoner. Her er en mengde store trebygninger i sterkt forfall. Krattskog og ugras vokser opp, maling flasser av, vinduer og dører står og slenger. Det hele minner om et nedlagt gruvesamfunn som plutselig er forlatt fordi malmreservene har tatt slutt.

I 1839 ble Klæbu lærerseminar opprettet og de første bygningene reist. En god del av disse husene står fortsatt. Lærerskolen ble så flyttet til Levanger i 1892 og året etter ble lokalene overtatt av Klæbu off. skole for blinde. Denne skolen ble også nedlagt da en fikk ny blindeskole i Trondheim. Det skjedde i 1912. Etter nødvendige ombygninger ble **Klæbu pleie- og arbeidshjem** opprettet i 1917.

Den første pasienten flyttet inn 1. august 1917. Hun var da ei 17 år gammel jente som faktisk kom til å bo på institusjonen i hele dens levetid. Hun døde 15. januar 1991, bare dager etter at hjemmet var avviklet. Dette sier noe om skjebnen til de mange "pleietrengende". Her skulle du være til du døde.

I 1950 og -60 årene var det en enorm utbygging på Klæbu, antall plasser steg i denne tiden fra 130 til 450. Toppen ble

nådd i 1969 med i overkant av 450 plasser. I 1971 overtok Sør-Trøndelag fylkeskommune driften av Klæbu pleiehjem fra staten, men hjemmet var fortsatt sentralinstitusjon for begge Trønderfylkene.

Ved 60-årsjubileet i 1977 skiftet institusjonen navn til **Hallsetheimen**. Navnskiftet hadde et ideologisk islett ved at en ønsket å få bort "pleie" i navnet. Gårdsnavnet Hallset ble så valg i stedet for kommunenavnet. Mange syntes det var greit med et navnskifte i en tid hvor Klæbu hadde blitt svært så belastende. Institusjonen var på mange måter et selvforsynt samfunn med over 600 ansatte. Mange av disse bodde i personalboliger med sine familier på området.

1980-årene ble preget av de mange medioppslagene om Hallsetheimen. Ledelse, grupper av ansatte og foreldre brukte aviser, radio og TV på hver sin måte, be-

boernes beste så ikke ut til alltid å være det viktigste i mediekampen. Det mest dramatiske var foreldrenes okkupasjon av avlastningsavdelingen i 1989.

Dette siste 10-året i sentralhjemmets levetid ble sterkt preget av utflytting og bedre leveforhold for de som var igjen. Pr. 1. januar 1991 var institusjonen avviklet, men det var fortsatt 182 beboere igjen. I løpet av året flyttet de siste ut, en del beboere ble overført til eget sykehjem på området som drives av Klæbu kommune.

Vi vil ta til orde for en omfattende opprydding på hele området. Det burde ikke se slik ut på et sted som rommer så mange menneskeskjebner og hvor så mange har hatt sitt virke.

Birger Hellan:
Historisk tilbakeblikk 1935 – 1991
Hallsetheimen, Klæbu 1992

*Bildet:
Mange av bygningene
på Hallsetheimen er i sterkt forfall.
Foto: Randi Voll*

EN SANSEHAGE

Av Thor Henriksen

En sansehage er en hage der man gå omkring blant vekstene og oppleve dem med alle sansene. Man kan ta på dem, lukte på dem, og la seg begeistre av strålende farger eller rett og slett la seg beta i stille undring overlatt til sin egen tanke. Ved Ragna Rindals dagsenter i Oslo bygger LUPE i samarbeid med dagsenteret en sansehage for utviklingshemmede. Her blir det bed med blomster og bed med kjøkkenvekster, terrasser, jord og bark, urter og busker. Alt blir tilrettelagt slik at det skal være mulig for alle både å delta med litt planting og høsting - og for å komme til og stimulere sansene sine. Det blir til og med satt opp et lysthus i hagen der man kan nyte utsikten over Oslofjorden, eller la seg bade i lys i mange farger som slipper gjennom de fargete akrylplatene i taket.

Hensikten med prosjektet

I søknaden om midler til prosjektet, ble det lagt vekt på at en sansehage for utviklingshemmede vil gi meningsfylt aktivisering og stimulering, øke brukernes livskvalitet, gi bedre omsorg og øke trivselen for brukerne.

Hagen vil bli bygd innenfor område til Ragna Rindals Dagsenter (RRD), der det er god plass og gode muligheter til å gjennomføre et slikt prosjekt.

Søknad og beskrivelse av prosjektet

Samarbeidet mellom LUPE og RRD startet i mai 2004 og formell søknad ble sendt til Helse- og Rehabilitering 24.05.04. Prosjektet inngår i virksomhetsområdet Forebygging og har fått navnet: *Utviklingshemmedes Sansehage*.

Det er et 1-års prosjekt og beregnet ferdigstilt høsten 2005.

I den grundig gjennomførte søknaden ble prosjektet beskrevet i detalj med bl a kart, skisser og bilder. Det ble også utarbeidet et nøyaktig kostnadsoverslag.

Sansehagen skal ha universell utforming slik at den er tilpasset alle brukergrupper. Hagen skal kunne brukes både sommer og vinter. Den vil ha trinnløs adkomst fra par-

keringsplass og bygninger, og være skjermet for ytre påvirkninger.

I en senere artikkel i UNDER LUPEN vil det komme en mer detaljert beskrivelse av arbeidene og de enkelte områdene innenfor sansehagen.

Arbeids- og fremdriftsplan

RRD har i samarbeid med landskapsarkitekt Askild H Nilsen arbeidet med et forprosjekt for en sansehage for utviklingshemmede. Forprosjektet ble avsluttet 01.05.04. Etter å ha innhentet flere anbud undertegnet Ragna Ringdals Dagsenter kontrakt med landskapsarkitektfirmaet A. Tuvsjøen A/S, som starter opp grunnarbeidet i april 2005. Arbeidet vil pågå fram til medio juli. Sansehagen vil dermed kunne tas i bruk allerede i august i år.

Samarbeid

Samarbeidet mellom RRD og LUPE er meget verdifullt for begge parter. LUPE opptrer som søkerorganisasjon, mens RRD skal være prosjektansvarlig. Som prosjektansvarlig ved RRD er oppnevnt Solveig Klinkenberg, og som kontaktperson i LUPE Thor Henriksen. Da LUPEs kontorer ligger bare ca 50 meter fra RRD er det meget lett å holde kontakt og avholde møter.

TV-spillet Extra

Helse- og Rehabilitering, som er stiftelse for norske helse- og rehabiliteringsorganisasjoner, har konsesjon til å drive TV-spillet Extra. Overskuddet av TV-spillet forvaltes av Helse- og Rehabilitering. Frivillige humanitære organisasjoner kan søke om midler til definerte prosjekter fra dette overskuddet. Prosjektene kan være innenfor disse virksomhetsområder:

- . Forebygging
- . Rehabilitering
- . Forskning

Det er en klar forutsetning for å få tildelt av midler at prosjektet har faglig kvalitet.

Spillet startet i 1997 og det har gått med stort overskudd. Helse- og Rehabilitering har til sammen delt ut 1,5 milliarder kroner til prosjekter i ulike organisasjoner. I 2004 ble det delt ut 205 millioner til 129 frivillige humanitære organisasjoner. LUPE i samarbeid med Ragna Ringdals Dagsenter (RRD) i Oslo søkte om kr 388.000,- til å opparbeide en sansehage for utviklingshemmede, og 23. november 2004 ble søknaden innvilget med dette beløpet.

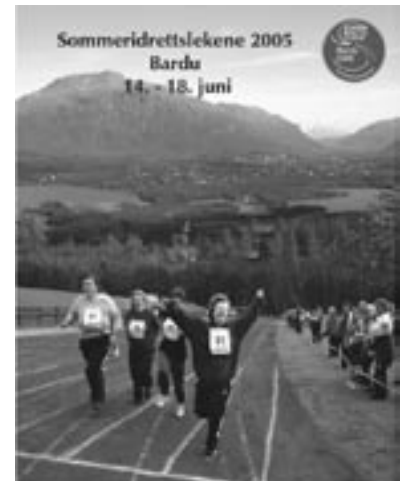
De 38. sommeridrettslekene for utviklingshemmede 14. - 18. juni 2005

Sommeridrettslekene arrangeres i år i Bardu i Troms. Det er Bardu kommune og Bardu IL som står for arrangementet. Bardu ble i 2001 og 2003 kåret til årets idrettskommune i Troms, og det skulle borge for et godt arrangement.

Detaljer om arrangementet, deltakerregler, idrettsøvelser, sosiale aktiviteter og overnattingsmuligheter finner man i invitasjonsbrosjyren som ble sendt ut i februar.

Her gjengir vi et utdrag av programmet og viser et bilde fra tautrekkerkonkurransen fra forrige gang det var sommeridrettsleker.

Foreløpig program

Tirsdag 14. juni Ankomst, registrering, oppmarsj.
Offisiell åpning med påfølgende middag, underholdning og dans.

Onsdag 15. Juni

Innledende idrettsøvelser, friidrett og svømming.
Sosiale aktiviteter og dans m "Blinklys".

Torsdag 16. Juni

Boccia og tautrekking.
Om ettermiddagen er det tid for sosiale aktiviteter.

Fredag 17. Juni

Finaler i friidrett og svømming.
Festmiddag med avslutningssermoni og dans til Sakarina Band.

Lørdag 18. juni

Idrettsøvelser.
Individuelle øvelser: 100 m baneløp; 400 m baneløp; lengde med tilløp; kast liten ball; 25 m svømming fri; 50 m svømming fri; 25 m svømming bryst.
For bevegelseshemmede: Trille ball mot kjebler; Kaste ball i kasse.
Lagøvelser: 4 x 100 m stafett, Boccia, tautrekking.

Påmeldingsfristen er 15. april 2005. Invitasjonsbrosjyre med påmeldingsskjema sendes ut i løpet av februar. For mer informasjon ta kontakt med Bardu kommune v/prosjektleder Jan-Kato Utbytlf. 77 18 52 23 / 77 18 52 00.

E-post:
jan.kato.utby@bardu.kommune.no

www.bardu.kommune.no

Kultur og kirke departementet
tlf. 22 24 80 64.

ADRESSER OG TELEFONER

<i>Verv:</i>	<i>Navn:</i>	<i>Adresse</i>	<i>Telefon:</i>	<i>E-post:</i>
<i>Landsstyret:</i>				
Leder:	Ole Kr. Berntsen	Leiknes, 9300 Finnsnes	77 84 56 21	olkrbe@online.no
Nestleder:	Thor Henriksen	Karl Andersensvei 149, 1086 Oslo	22 21 11 14	
Sekretær:	Ivar Tolstad	Larskåsvn. 36, 3676 Notodden 3	5 02 03 84	ivtol@online.no
Kasserer:	Helga Jørgensen	9302 Rossfjordstraumen	77 84 67 63	
Styremedlem:	Jostein Søreide	Saksarrinden 62, 5253 Sandsli	55 22 97 98	jossoer@frisurf.no
1. vararepr.:	Turid Jahren	Hellevn. 13, 2319 Hamar	62 52 26 25	pijahren@frisurf.no
2. vararepr.:	Astrid Aarø Engen	6146 Åheim	70 02 40 24	a-aaro@c2i.net
<i>Fylkesledere:</i>				
Oslo:	Arvid Roaas	Sørjordet 10, 1400 Ski	64 87 06 36	
Hedmark og Oppland:	Tore Gulbraar	Thaulowkaia 4, 7042 Trondheim	93 46 82 91	gulbraa@online.no
Telemark:	Gudrun Bergsland	Gulltunvn. 26, 3676 Notodden	35 02 02 30	
Rogaland:	Beathe Signy Hebnes	Kobbungsveien 18, 4085 Hundvåg	51 54 81 93	
Hordaland:	Jostein Søreide	Saksarrinden 62, 5253 Sandsli	55 22 97 98	jossoer@frisurf.no
Sogn og Fjordane:	Harald Hansen	Djupedalen, 6740 Selje	57 85 66 15	lupesfj@c2i.net
Møre og Romsdal:	Astrid Aarø Engen	6146 Åheim	70 02 40 24	a-aaro@c2i.net
Sør og Nord-Trøndelag:	Gerd Hestad	Nils Ryjordsvei 5, 7020 Trondheim	72 55 75 39	jbhestad@frisurf.no
Troms:	Ole Kr. Berntsen	Leiknes, 9300 Finnsnes	77 84 56 21	olkrbe@online.no
Midt-Troms:	Magnus Westberg,	Hamran 4, 9303 Silsand	77 84 44 52	magnu-w@frisurf.no
<i>Fylkeskontakter:</i>				
Agder:	Asbjørn Sandvik	Joåsveien 21, 4846 Arendal	37 01 22 64	as-sandv@online.no
Akershus:	Odd Myrland	Torvmyrveien 23, 1476 Rasta	67 90 41 99	odd.myrland@c2i.net
Vestfold:	Irene Hansen	N. Slottsgt. 5c, 3100 Tønsberg	33 31 46 63	
N. Trøndelag	John Håve Grindal	7393 Rennebu	72 42 52 33	

VERV ET MEDLEM

Du vet sikkert at LUPE får statstilskudd for hvert betalende medlem. Derfor trenger vi din støtte i form av medlemskap.

Vi trenger også din hjelp til å verve flere medlemmer. Det gir oss økonomisk styrke til kursing av tillitsvalgte og medlemmer til kamp for våre utviklingshemmedes rettigheter.

Start med dine nærmeste. De som står den utviklingshemmede nær, ansatte i boligen eller på dagsenteret, venner og bekjente. Som medlem støtter de en god sak og får fritt tilsendt vårt medlemsblad.

Medlemskontingenten er i 2005 kr 150,-

Jeg har vervet:

Navn.....

Adresse.....

Postnr .....Poststed .....

Navn.....

Adresse.....

Postnr .....Poststed .....

Navn.....

Adresse.....

Postnr .....Poststed .....

Klipp ut og send talongen til:

Hans Nielsens Haugesgt. 44B, 0481 Oslo

<p>Hurum apotek et Alliance apotek</p> <p>3482 TOFTE Tlf. 32 79 49 55</p>	<p>Sykehuset Telemark HF Ulefoss v 52, 3710 SKIEN Tlf. 35 00 35 00 Fax. 35 00 36 30</p>	<p>Huseiernes Landsforbund Oslo og Akershus Fred Olsens g 5 0152 OSLO Tlf. 22 41 31 00</p>	<p>Coop Hattfjell Ol Johans v 1 8690 HATTFJELLDAL Tlf. 75 18 54 01 Fax. 75 18 54 04</p>	<p>Molde kommune Tiltak Funksjonshemmede Rådhusplassen 1, 6413 MOLDE Tlf. 71 25 49 38 - Fax. 71 21 84 77</p>	
<p>SVERDRUP HANSEN SPESIALSTÅL</p> <p>Slettestrandv. 11 4032 STAVANGER Tlf. 51 81 69 00 Fax. 51 81 69 10</p>	<p>Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk FKF Sjøfartsg 3 7725 STEINKJER Tlf. 74 15 02 00 Fax. 74 15 04 00</p>	<p>BYGGMAKKER H. Carlsen AS Hotvedtv 6, Tingvoll 3220 SANDEFJORD Tlf. 33 48 40 00 Fax. 33 48 40 90</p>	<p>Eek Transport AS Hjukebo 3683 NOTODDEN Tlf. 35 95 90 90 Fax. 35 95 90 72 Mobil 959 95 100</p>	<p>Måneglytt Håndverk og Dagsenter 4701 VENNESLA Tlf. 38 13 72 00</p>	<p>ColorLine 4662 KRISTIANSANDS Tlf. 38 07 88 00</p>
<p>Det Nasjonale Aldershjem for Sjømenn Storg 22, 3290 STAVERN Tlf. 33 16 53 50 Fax. 33 16 34 01</p>	<p>Fædrelandsvennen Svanedamsv 10 4664 KRISTIANSANDS Tlf. 38 11 30 00 Fax. 38 11 30 11</p>	<p>Bybroen Kjøpmannsg. 12 7013 TRONDHEIM Tlf. 73 52 37 04</p>	<p>Sentrum Bygg AS Verkseier Furulundsv 9 0614 OSLO Tlf. 23 17 74 00 Fax. 23 17 74 99</p>	<p>AS Agra Industrier PB 4644 Sofienberg 0506 OSLO Tlf. 22 37 84 90 Fax. 22 37 80 47</p>	
<p>Universitetssykehuset Nord-Norge HF Sykehusv. 38, 9019 TROMSØ Tlf. 77 62 60 00</p>	<p>NCC FORVENT LITT MER 6901 FLORØ Tlf. 57 74 93 65</p>	<p>NFI Norsk Færdsel Industri AS Ryghg. 3050 MJØNDALEN Tlf. 32 27 44 40</p>	<p>SØR Vesterv. 1 A/B 4809 ARENDAL Tlf. 37 02 50 00</p>	<p>Haugerød & Nilsen A/S 3701 SKIEN Tlf. 35 52 55 40 Fax. 35 05 47 00</p>	
<p>Akershus Universitetssykehus Avd. for Voksenhabilitering 1474 NORDBYHAGEN Tlf. 67 92 78 80 - Fax. 67 92 78 99</p>	<p>JANSSEN-CILAG 0214 OSLO Tlf. 24 12 65 00 - Fax. 24 12 65 10</p>	<p>Conrad Svendsen Senter Solv. 117, 1170 OSLO Tlf. 23 16 75 00 - Fax. 23 16 75 05</p>			
	<p>Landsforeningen for pårørende innen psykiatrien Møllev 4, 0182 OSLO Tlf. 23 29 19 86 - Fax. 23 29 19 42</p>	<p>NORSK TIPPING</p>			

Helsebringende rekreasjon under Spanias sol

Solgården er spesielt tilrettelagt for mennesker med utviklingshemming, og har vært et populært ferie- og rekreasjonssted i over 30 år.

Mange tur- og aktivitetstilbud, også til medfølgende pleiepersonell. Egne biler for rullestolbrukere. Norsk lege og sykepleiere.

Trygghet, trivsel og glede i over 30 år

Be om vår spesialbrosjyre og nærmere opplysninger om turer i 2005.

SOLGÅRDEN